

RASM CHIZISH JARAYONIDA BOLALAR IDROKINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MEXANIZMLARI

Achilova Soxiba Xamidovna

Qo‘qon Davlat universiteti, Maktabgacha ta‘lim kafedrası o‘qituvchisi

Hasanbayeva Ravshanoy Ahadjon qizi

Qo‘qon Davlat universiteti talaba.

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida rasm chizish faoliyati orqali ijodiy ko‘nikmalarni shakllantirish, rasm chizish jarayonida bola turli ranglarni tanlash, ularni uyg‘unlashtirish va kontrastini anglash orqali rangni idrok etish, shu bilan birga, rasm chizish faoliyati bolalarda individual idrok xususiyatlarini aniqlash va rivojlantirishga xizmat qilishi, bolalarning kognitiv, estetik, motorik va ijodiy rivojlanishi kabi masalalar yoritilgan.

Tayanch so‘zlar: maktabgacha yosh, faoliyat, idrok etish, kognitiv, estetik, motorik va ijodiy rivojlanish.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы формирования творческих навыков у детей дошкольного возраста посредством изобразительной деятельности. В процессе рисования ребёнок учится выбирать различные цвета, гармонично их сочетать и понимать контраст, что способствует развитию восприятия цвета. Вместе с тем, изобразительная деятельность помогает выявлять и развивать индивидуальные особенности восприятия у детей, а также способствует их когнитивному, эстетическому, моторному и творческому развитию.

Ключевые слова: дошкольный возраст, деятельность, восприятие, когнитивное, эстетическое, моторное и творческое развитие.

Annotation: This article discusses the formation of creative skills in preschool children through visual (drawing) activities. In the process of drawing, a child learns to select different colors, harmoniously combine them, and understand contrast, which contributes to the development of color perception. At the same time, visual activities help to identify and develop individual perceptual characteristics in children, as well as promote their cognitive, aesthetic, motor, and creative development.

Keywords: preschool age, activity, perception, cognitive, aesthetic, motor, and creative development.

Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida rasm chizish faoliyati nafaqat ijodiy ko‘nikmalarni shakllantirish, balki vizual idrok, fazoviy tafakkur va estetik sezgini rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Rang, shakl, kattalik va makon kabi asosiy vizual elementlarni idrok qilish jarayoni bolaning kognitiv va psixologik rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Rasm chizish faoliyati bolaga bu elementlarni nafaqat

vizual tarzda anglashga, balki ularni ongli tarzda qayta ishlashga yordam beradi, shu bilan idrok jarayonini faol qiladi. Rang idroki bolaning estetik sezgisini shakllantirishda va predmetlarni farqlashda muhim ahamiyatga ega.

Rasm chizish jarayonida bola turli ranglarni tanlash, ularni uyg‘unlashtirish va kontrastini anglash orqali rangni idrok etadi. Rangni to‘g‘ri tanlash orqali bola predmetning qaysi qismi oldingi, qaysi qismi orqa fonda joylashganligini vizual tarzda anglaydi, bu esa makon va fazoviy idrokni rivojlantiradi. Shu bilan birga, rang idroki bolaning emotsional holatini ifodalash vositasi sifatida ham ishlatiladi, chunki turli ranglar turli his-tuyg‘ularni uyg‘otadi va bolaga o‘z ichki dunyosini ifodalash imkonini beradi. Shakl idroki bolalarda predmetlarni aniqlash, farqlash va tasniflash qobiliyatini rivojlantiradi. Rasm chizish jarayonida bolalar geometrik shakllar, organik konturlar va turli kompozitsion elementlarni qog‘ozga aks ettiradi. Shu tarzda, bola shakllarni nafaqat tashqi ko‘rinishi bilan, balki ularning o‘zaro munosabati, nisbat va strukturasi idrok qiladi.

Shakl idroki bolaga predmetlarni vizual tarzda tushunish, ularning xususiyatlarini farqlash va tafakkur orqali umumlashtirish imkonini beradi. Kattalik idroki bolaning predmet va predmetlar orasidagi nisbiy o‘lchamlarni anglashini ta‘minlaydi. Rasm chizish jarayonida bola predmetlarning kattalik va kichiklik darajalarini tasvirlaydi, masofa va hajmi idrok etadi. Bu esa bolaning fazoviy tafakkurini, masofa va nisbatni tushunish qobiliyatini rivojlantiradi. Kattalikni idrok qilish bolaga predmetlarning real o‘lchamlarini va ularning makondagi joylashuvini ongli tarzda aks ettirishni o‘rgatadi. Makon idroki esa bolaning predmetlar orasidagi joylashuvni, fazoviy nisbalarni va perspektivani anglashini ta‘minlaydi. Rasm chizish jarayonida bola predmetlarni qog‘ozda ularning makon ichidagi joylashuviga muvofiq tasvirlaydi, ya‘ni oldingi va orqa fon, markaziy va chekka nuqtalar kabi fazoviy elementlarni idrok qiladi. Bu esa bolalarda fazoviy tafakkur va makon tushunchasini rivojlantiradi, ularni murakkab vizual ma‘lumotlarni ongli tarzda qayta ishlashga o‘rgatadi.

Rasm chizish faoliyati bolalarda rang, shakl, kattalik va makon idrokini birlashtiradi, ularni kompleks tarzda ishlashga yordam beradi. Bolalar bu jarayonda predmetlarning vizual xususiyatlarini farqlash, ularni kombinatsiyalash va bir kompozitsiyada uyg‘unlashtirish ko‘nikmalarini egallaydi. Shu bilan birga, rasm chizish bolalarda diqqatni jamlash, tafakkur va tasavvur qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Rasm chizish faoliyati orqali bolalarga vizual idrok elementlarini ongli tarzda o‘rgatish mumkin. Tarbiyachilar ranglar uyg‘unligini, shakllarning nisbatini, kattalik va makon elementlarini tushuntiradi, mashg‘ulotlarni interfaol va eksperiment asosida tashkil etadi. Shu tarzda, bolalar o‘z idrok qobiliyatini mustahkamlab, vizual tafakkur va ijodiy fikrlashni bir vaqtning o‘zida rivojlantiradi. Rasm chizish jarayonida rang, shakl, kattalik va makon idrokini rivojlantirish bolalarda ijodiy tafakkur, estetik did, diqqat va xotira, fazoviy tafakkur va vizual qobiliyatlarning uyg‘un rivojlanishini ta‘minlaydi. Shu bois, maktabgacha ta‘limda rasm chizish mashg‘ulotlarini tashkil etishda ushbu vizual elementlar bilan ishlash bolalar rivojlanishining muhim qismi hisoblanadi. Shu bilan birga, rasm chizish faoliyati bolalarda individual idrok xususiyatlarini aniqlash va rivojlantirishga xizmat qiladi.

Har bir bola ranglarni tanlash, shakl va makonni tasvirlash orqali o‘z idrok salohiyatini namoyon qiladi. Tarbiyachilar esa bu jarayonda bolalarning individual qobiliyatlarini kuzatib, mashg‘ulotlarni ularga moslashtiradi, shuningdek, ijodiy va vizual qobiliyatlarni rivojlantirish bo‘yicha tavsiyalar beradi. Umuman olganda, rasm chizish bolalarda rang, shakl, kattalik va makon idrokini rivojlantirishda beqiyos vosita hisoblanadi. U bolalarning kognitiv, estetik, motorik va ijodiy rivojlanishini uyg‘unlashtiradi, vizual tafakkur va tasavvur ko‘nikmalarini mustahkamlaydi hamda maktabgacha ta’limda bolalarni kompleks rivojlantirishning samarali metodikasi sifatida xizmat qiladi.

Shakl idroki bolaning analitik va vizual tafakkurini shakllantiradi. Turli geometrik va organik shakllar bilan ishlash bolaga predmetlarning konturini, chiziq va siluetini anglash, ularning o‘zaro bog‘liqligini idrok qilish imkonini beradi. Bolalar shakllarni birlashtirish va kombinatsiya qilish orqali kompozitsion qarorlar qabul qiladi, bu esa ularning ijodiy tafakkurini va vizual xotirasini rivojlantiradi. Kattalik idroki bolaning predmetlarni nisbiy va mutlaq o‘lchamlarda idrok etishini ta’minlaydi. Rasm chizish jarayonida bola predmetlarni kichik va katta, uzoq va yaqin ko‘rinishda tasvirlash orqali fazoviy tafakkurini rivojlantiradi. Shu bilan birga, kattalik idroki bolalarga predmetlar orasidagi nisbiy munosabatlarni tushunishga, masofa va proporsiyalarni ongli tarzda aniqlashga yordam beradi. Rasm chizish faoliyati bolalarda vizual idrok elementlarini kompleks tarzda birlashtirish imkonini beradi. Rang, shakl, kattalik va makon idrokini bir vaqtda qo‘llash orqali bola predmetlarni butunlikda anglashni o‘rganadi.

Shu jarayonda u diqqatni jamlash, tafakkur va tasavvur qobiliyatlarini rivojlantiradi, ijodiy qarorlar qabul qilishga odatlanadi. Shakl idroki bolaning predmetlarni tanib olish, farqlash va tasniflash qobiliyatini rivojlantiradi. Geometrik va organik shakllar bilan ishlash bolaga predmetlarning tashqi konturi, ularning ichki xususiyatlari va o‘zaro bog‘liqligini idrok qilish imkonini beradi. Shakllarni kombinatsiyalash va ularni kompozitsiyaga joylashtirish bolalarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi, vizual xotira va diqqatni mustahkamlaydi. Kattalik idroki bolalarga predmetlarning nisbiy va mutlaq o‘lchamlarini tushunishga yordam beradi.

Rasm chizish jarayonida bolalar predmetlarni kichik va katta, uzoq va yaqin ko‘rinishda tasvirlab, ularning makon ichidagi o‘rnini anglaydi. Shu bilan birga, kattalik idroki bolaning masofa va nisbatlarni tushunish qobiliyatini rivojlantiradi, fazoviy tafakkur va analitik fikrlashni mustahkamlaydi. Rasm chizish faoliyati bolalarda vizual idrok elementlarini birlashtirishga xizmat qiladi. Rang, shakl, kattalik va makon elementlarini bir vaqtda ishlatish bolaga predmetlarni butunlikda tushunishga yordam beradi. Shu jarayonda bolalar diqqatni jamlash, tafakkur va tasavvur ko‘nikmalarini rivojlantiradi, ijodiy qarorlar qabul qilishga odatlanadi.

Shu tarzda, mashg‘ulotlar bolalarning vizual tafakkurini, fazoviy idrokini va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shuningdek, rasm chizish faoliyati bolalarda individual idrok xususiyatlarini aniqlash va rivojlantirishga xizmat qiladi. Har bir bola ranglar, shakl va makon elementlarini o‘zicha tushunadi va tasvirlaydi. Tarbiyachi esa bu jarayonni kuzatib, bolalarning individual qobiliyatlarini aniqlaydi va mashg‘ulotlarni ularga moslashtiradi. Shu orqali bolalarning estetik sezgi, vizual tafakkur va idrok ko‘nikmalari maksimal darajada rivojlantiriladi. Natijada, rasm chizish orqali bolalarda rang, shakl,

kattalik va makon idroki kompleks tarzda rivojlantiriladi. Bu bolalarning kognitiv, vizual, emotsional va ijodiy salohiyatini uyg‘un rivojlantirishga xizmat qiladi, maktabgacha ta’lim jarayonida samarali tarbiyachiik vosita sifatida qo‘llaniladi. Shu bilan birga, rasm chizish bolalarni vizual tafakkur, fazoviy idrok, estetik sezgi va ijodiy tafakkur qobiliyatlarini rivojlantirish orqali kelajakdagi ta’lim jarayonlariga tayyorlaydi.

Adabiyotlar.

1. Usmonova, M. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tasviriy faoliyatni tashkil etish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017

2. Rahimova, G. Bolalar psixologiyasida idrok va tasavvur muammolari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2013

3. Karimova, D. Maktabgacha ta’limda estetik tarbiya va badiiy faoliyat. – Toshkent: Fan, 2019.

4. Tursunova, S. Bolalarda rang va shaklni idrok etishni rivojlantirish usullari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2016

5. Ismoilova, S. Maktabgacha yoshdagi bolalarda badiiy idrokni rivojlantirish. – Toshkent: Fan, 2016

6. Sharipova, D. Estetik tarbiya asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2017.